Phosphorkérdés.

Épen úgy mint a beismerés a javulásnak, a megismerés a javításnak a föltétele. Míg nem ismerjük a bajokat, azokon nem is segíthetünk és amíg a viszonyokkal nem vagyunk tisztában, az orvoslás szükségességét és fontosságát sem láthatjuk be, annak eszközeit helyesen meg épen nem tudjuk megválasztani.

Ebből az elvből kiindulva a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete, mely a phosphorkérdéssel állandóan foglalkozik, a hazai gyufagyárak viszonyainak az alapos megismerését tartotta első sorban szükségesnek. E fáradságos föladat megoldására nagy áldozatkészséggel vállalkozott dr. FRIEDRICH VILMOS, kinek rendkívül érdekes és tanulságos munkája (Dr. FRIEDRICH VILMOS: A phosphor okozta megbetegedések különös tekintettel a magyarországi gyufagyári viszonyokra. A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesületek kiadványa. 4. sz. Budapest 1908. 276. oldal) nemrég hagyta el a sajtót,

Amire a munka szerzőjének vállalkoznia kellett, az nem csupán a már összegyűjtött tényekből való deductió volt,-hanem egyúttal igen fáradságos, a hely színén végzett adatgyűjtés is. FRiDRiCH-nek be kellett járnia az; országban mindenfelé szétszórtan fekvő gyufagyárakat, hogy a szakember szemével saját tapasztalása alapján állapítsa meg azt, mily mértékben van nálunk a phosphornekrosis elnevezés alatt ismeretes borzasztó betegség elterjedve és e betegség keletkezése szempontjából milyenek a viszonyok hazai gyufagyárainkban.

Az anyagnak közvetlenül az életből merítésére való tekintettel méltán nagy érdeklődéssel vesszük kézhez a munkát, mely hivatva van világosságot deríteni a hazai gyufagyárakban uralkodó viszonyokra.

Sajnos, a kép, melyet a szerző tárgyilagos leírásai elénk tárnak, épenséggel nem mondható kedvezőnek. Hiszen sejtettük azt mindnyájan, hogy gyufagyáraink egészségügyi szempontból nem minták. Azt azonban, hogy ily valóban hajmeresztő állapotok uralkodnak azokban és az iparfölügyelők ismételt észrevételei daczára tűretnek, az iparfelügyelői jelentésekből nem olvashattunk ki. Az előttünk fekvő leírásokban ugyanis a legszomorúbb, hogy az óvórendszabályokat körülíró belügyminiszteri rendelet és az iparfelügyelők ismételt felszólalásai daczára a gyufagyárakban a helyzet javítására alig történik valami.

A munkából kiolvashatjuk, hogy a phosphornekrosis megelőzése végett előirt óvórendszabályokat, melyek még pontos betartás mellett sem nyújtanak a nekrosis elhárítását illetőleg teljes biztosítékot, a gyárakban u. sz. egyáltalán figyelemre nem méltatják. Ilyen körülmények között a munkásoknak majdnem több káruk van abból, hogy az államhatalom a phosphornekrosis ellen hadjáratot indít, mert a gyárosok erre való tekintettel a megbetegedett munkásoktól szabadulni igyekezvén, azokat, ha a baj jelentkezik, elbocsájtják és magukra hagyják. A megbetegedések megelőzése helyett tehát a betegekkel való kegyetlen bánást, azoknak magukra hagyását hozza magával az ily–kép csak félrendszabály számba menő belügyminiszteri rendelet.

Hozzájárul ehhez az is, hogy a phosphornekrosist nálunk iparegészségügyi szempontból csak betegségnek tekintik, minélfogva a betegek, bármily súlyos az állapotuk, a 20 hét leteltével nem részesülnek sem orvosi gyógykezelésben, sem gyógyszerekben és táppénzt vagy betegsegélyt sem kapnak. Szerző épen ezért arra az álláspontra helyezkedik, hogy a phosphornekrosist a balesetek közé kellene sorolni, »mivel ily idült ipari mérgezés semmi egyéb, mint a szakadatlanul jelentkező és veszélyükben fokozatosan növekvő apró balesetek végeredményes kifejezője.« (230. oldal.) Nézete szerint egyébként a megbetegedett munkások a gyáros ellen indított kártérítési pert is meg kellene, hogy nyerjék, mert a fennálló szabályok oly

nagy mérvű elhanyagolása terheli a munkaadókat, hogy a baj keletkezése és az óvóintézkedések elhanyagolása közti összefüggés kimutatása alig ütközhetnék nehézségbe.

Minthogy azonban a phosphornekrosistól megtámadott munkással senki sem törődik, azon ápolás és a szükséges anyagi eszközök híjján, melyek legalább a beteg rendes táplálkozását tennék lehetővé, a betegség zavartalanul végezheti roncsoló munkáját.

Ami a gyufagyárak munkásanyagát, annak összetételét, a a munkaidő hosszát stb. illeti, FRIEDRICH tapasztalatai teljes mértékben megerősítik azokat az adatokat, melyek már eddig is kedvezőtlen színben tüntették föl a gyufagyárak munkásviszonyait. A fiatalkorú munkások igen magas arányát ő is megállapítja; a 16-éven aluli munkásokra az összes gyufagyári munkások 27%-a esik és a nyári hónapokban a mezei munka, kivált az aratás idejében a 14-éven aluli munkások száma is igen jelentékeny. A munkaidő tekintetében FRIEDRICH a fölnőtteket és a gyermekeket illetőleg nem talált különbséget. Hogy a munkások közt a nők arányszáma is igen magas, azt szerző is megállapítja.

A gyufagyárainkban uralkodó viszonyok kedvezőtlensége folytán nem csodálkozhatunk azon, hogy a phosphornekrosis esetek száma Magyarországon igen nagy. A megvizsgált 10 gyárban FRIEDRICH 93 kifejlődött és 32 kezdő nekrosist állapított meg. A többi gyárra nézve hasonló arányt véve föl, körülbelül 200-ra teszi szerző a hazánkban 1900. óta előfordult megbetegedések számát. Figyelembe véve azt, hogy a phosphornekrosis azon betegségek közé tartozik, melyeket igen sokszor be nem jelentenek, sőt egyenesen eltitkolnak, szerző nézete szerint »a legnagyobb valószínűséggel föltehető, hogy a fönti szám kétszerese sem haladná túl a valóságnak megfelelő számot és minden túlzás nélkül állítható, hogy az 1900. év óta legalább is 250–300-ra tehető az előfordult phosphornekrosis-esetek számának összege« (247. oldal.)

Midőn ezt a rendkívül magas számot olvassuk, mely igaz, eddig közönségünk előtt nem volt ismeretes, önkéntelenül eszünkbe jut, hogy milyen messze vagyunk mi még a közvélemény oly érzékenységétől, mint amilyent Angliában tapasztalhatunk, hol egyetlen phosphornekrosis következtében történt

haláleset elegendő volt ahhoz, hogy Lytton herczeg a parlamentben a kormányt meginterpellálja!

Ami a phosphortilalomnak a közgazdasági oldalát illeti, ez irányban FRIEDRICH munkájából egy kedvező tényt is emelhetünk ki, mert abból kitűnik, hogy a 16 üzemben levő gyufagyár közül csak egy 24 munkást foglalkoztató kisebb gyár nincsen svéd gyufák gyártására berendezkedve. Ez mutatja, hogy a fehér (sárga) phosphornak a gyufagyártásnál való fölhasználásának az eltiltása, miként azt az 1906. évi berni nemzetközi egyezmény kívánja, hazai gyufaiparunkat nem sújtaná erősen. Igaz, hogy még eme talán az egész munkában fölsoroltak közt egyedül kedvezőnek jelezhető tény mellett is rögtön egy másik tűnik a szemünkbe, mely arra mutat, hogy a hazai gyufaipar nem akar a korral haladni és az ellenkező áramlatok daczára is a phosphoros gyufák gyártásához ragaszkodik. Ezt bizonyítja ugyanis az, hogy a szegedi gyufagyárban, hol eddig csak a svédgyufákat illetőleg volt üzemben automatikus gyufagyártó gép, a phosphoros gyufákat illetőleg is tervbe van véve, ilyennek a beszerzése, tehát a phosphoros gyufák gyártásának nagyobb teljesítőképességű géppel végzése.

Aki FRIEDRICH munkáját, mely a phosphornekrosissal orvostani szempontból is behatóan foglalkozik, átolvassa, azt csakis azzal az érzéssel teheti le, hogy ha valamelyik államnak sietnie kellene a berni phosphortilalomhoz csatlakozni, akkor ennek Magyarországnak kellene lenni, hol a gyufaiparban a viszonyok oly kedvezőtlenek, a nekrosis esetek száma oly nagy és az átmenet a svéd gyufák gyártására nem nehéz. Mindenkinek, aki hazánk művelt államiságára tart, fönhangon kell követelnie, hogy a művelt államhoz nem méltó állapotoknak mielőbb vége szakadjon és Magyarország is mielőbb térjen az ez irányban követhető egyedüli útra, a fehér (sárga) phosphorhasználatának a gyufaiparban való eltiltására, mire az 1906. évi berni nemzetközi egyezmény oly kitűnő alkalmat szolgáltat.

Reméljük, hogy kormányunk a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesületének ily irányú kérelmének meghallgatása elől nem fog továbbra elzárkózni.

H. F.